

***BIBLIOTECA ACADEMIEI ROMÂNE
ÎN PRESA PENTRU ROMÂNII TRANSILVĂNENI:
1891 - 1900***

Maria BUTURUGĂ

Résumé: Au cours de la dernière décennie du XIXe siècle, l'importance de la Bibliothèque de l'Académie Roumaine pour l'histoire et la culture de la nation roumaine est montrée par l'augmentation significative des collections, grâce à des dons, ainsi que par l'acquisition de l'espace nécessaire à la conservation de ces collections, qui ont été mises à la disposition des chercheurs qualifiés. La presse pour les Roumains de Transylvanie témoigne pleinement de tout cela, de manière constante, en mentionnant la politique institutionnelle de l'Académie Roumaine et celle des bibliothèques, de sorte que des collections impressionnantes ont été constituées pour cette période-là, en obtenant également l'espace nécessaire pour les abriter en toute sécurité et surtout de les insérer dans le circuit informationnel, tant à l'intérieur qu'à l'extérieur des frontières roumaines, à travers des activités spécifiques de bibliothèque: création de catalogues de collections, échange de publications, prêt de bibliothèque, lancement de la bibliographie nationale.

Mots-clés: Bibliothèque de l'Académie Roumaine, presse des Roumains de Transylvanie.

În pragul intrării în ultimul deceniu al secolului al XIX-lea, românii din Transilvania știau deja că Biblioteca Academiei Române deținea un tezaur impresionant, ajungându-se la constituirea unor colecții ample, tot mai greu de gestionat și de pus la dispoziția cititorilor, într-un spațiu impropriu studiului și prezervării acestora, dar și în gestiunea unui colectiv care, cu dificultate, reușea

a face față volumului mare de lucrări necesare pentru o bună și eficientă rânduială a instituției¹.

Din anul 1884, la cârma Bibliotecii Academiei Române se afla omul de litere Ioan Bianu, care, cu un personal de bibliotecă mult prea restrâns pentru necesitățile de dezvoltare ale instituției, va reuși totuși să participe activ la proiectele Academiei². Consemnări despre bibliotecarul Ioan Bianu apar, în spațiul transilvănean, în legătură cu o călătorie³ susținută din fondurile Academiei, pentru o lucrare de cercetare literară și istorică în Galiția, moment în care se stabilesc relațiile de schimb cu Institutul Ossolinsky din Lemberg (Lviv), prin mijlocirea lui Ioan Bianu, acesta dovedind astfel că avea deja o perspectivă clară biblioteconomică asupra instituției pe care o conducea⁴.

În anul 1890, revista „Familia”, oferind un spațiu extins în paginile sale lucrărilor din ședințele Academiei Române, informează, în mai multe numere de primăvară, opinia publică transilvăneană despre noi achiziții făcute de Biblioteca Academiei. Era important nu doar a se cunoaște intențiile Academiei de a aduna și gestiona un cât mai amplu fond documentar, de cercetare asupra istoriei și limbii poporului român, cât și de a se face publice rezultatele cercetărilor, de a se populariza personalitățile care le-au realizat, care le-au intermediat, prin donațiile lor generoase. Ioan Bianu însuși s-a implicat în furnizarea de informații către publicul transilvănean, din calitatea sa de membru corespondent al Academiei Române⁵, dar și de fiu al melegurilor transilvane⁶.

De-a lungul deceniului care va urma, transilvănenii vor afla – din revistele „Familia” de la Oradea, „Foaia ilustrată” de la Sibiu și „Gazeta Transilvaniei” și „Transilvania”, ambele de la Brașov –, informații despre Academia Română, instituție reprezentivă pentru românii de pretutindeni, cât și de achizițiile sub formă de publicații, acte, documente și artefacte, care ajung spre păstrare și punere în valoare, la „bibliotecarul Academiei”, cu deosebire în anul jubiliar 1891, dar și ulterior.

¹ „Revista Bibliotecii Academiei Române”, București, Anul VIII, Nr. 15, ianuarie-iunie 2023, p. 41-60.

² *Istoria Bibliotecii Academiei Române: 1886-1918*, partea 1, București, Editura Vremea, 2023, p. 14.

³ „Transilvania”, Brașov, Anul XIX, Nr. 7/8, 1/15 aprilie 1886, p. 52.

⁴ *Ibidem*, p. 54.

⁵ „Familia”, Oradea, Anul XXVI, Nr. 16, 22 aprilie / 4 mai 1890, p. 189.

⁶ *Istoria Bibliotecii Academiei Române: 1886-1918*, partea 1, București, Editura Vremea, 2023, p. 11.

Anul 1891, an jubiliar

Anul 1891, la un sfert de secol de existență a Academiei Române, este prilej de ample relatări în presa vremii, despre instituția care a adunat în jurul unui țel comun, alcătuit dintr-o modalitate de exprimare, unitară și lingvistic stabilizată, și dintr-un dicționar explicativ cât mai cuprinzător pentru limba română, strădaniile multor minți luminate⁷. Desigur, odată cu informațiile despre Academia Română, s-a amintit și despre biblioteca înaltului for de știință și cultură.

Despre componența „Comisiunii permanente a Bibliotecii”, românii de dincolo de Carpați au fost înștiințați, în 1889, că era alcătuită din trei membri: secretarul Secțiunii literare, Gheorghe Sion, secretarul Secțiunii istorice, Vasile Maniu, și secretarul Secțiunii științifice, Grigore Ștefănescu⁸, precum și că o altă comisie importantă pentru bibliotecă, urmând „să se ocupe de un local pentru bibliotecă și colecțiunile Academiei”⁹, era alcătuită din economiștii Petre S. Aurelian și Ion Ionescu de la Brad, și scriitorul Gheorghe Sion, numit și în cealaltă comisie. Pentru anul de activitate 1890-1891, s-a modificat componența Comisiunii permanente a Bibliotecii, în ceea ce privește persoanele, dar nu și numărul sau calitatea membrilor, rămânând în continuare secretarul Secțiunii istorice, lugojanul Vasile Maniu, și secretarul Secțiunii științifice, geologul bucureștean Grigore Ștefănescu, dar alăturându-se comisiei filologul prahovean Nicolae Qiuntescu, el fiind noul secretar al Secțiunii literare¹⁰.

„Gazeta Transilvaniei” publica în primăvara anului 1891 raportul secretarului general asupra lucrărilor făcute în anul trecut de activitate, aducând în atenția opiniei publice transilvănene și Biblioteca Academiei Române, ale cărei colecții se dezvoltau continuu, și care tocmai ce a primit „unul localul spațios și încăpător, în care colecțiunile vor fi instalate și așezate în moduri cuviincios și înlesnicios pentru cercetări”¹¹. În privința noilor achiziții pentru colecțiile bibliotecii, citim în revista „Familia”, pe lângă raportul comisiei permanente despre noul local, spațios și încăpător, de prea mult timp așteptat de mulți nerăbdători să poată consulta prețioasele colecții, și despre primirea manuscriselor lui Vasile Alecsandri, „gloria literaturii nemului românesc și al

⁷ „Gazeta Transilvaniei”, Brașov, Anul LIV, Nr. 73, 31 martie / 12 aprilie 1891, p. 1.

⁸ „Transilvania”, Brașov, Anul XXII, Nr. 11/12, 1/15 iunie 1889, p. 86.

⁹ „Familia”, Oradea, Anul XXV, Nr. 13, 26 martie / 7 aprilie 1889, p. 154.

¹⁰ Idem, Anul XXVII, Nr. 12, 24 martie / 4 aprilie 1891, p. 136.

¹¹ „Gazeta Transilvaniei”, Brașov, Anul LIV, Nr. 71, 29 martie / 10 aprilie 1891, p. 2-3.

Academiei noastre. El a murit la Mircești în 22 august 1890, lăsând Academiei toate manuscrisele sale, cărora familia a mai adăugat și alte manuscrise de interes literar și istoric¹².

Pe la acea vreme, în preajma Sibiului, apare, pentru un scurt timp, de doar un an, „Foaia ilustrată: pentru petrecere și pentru popularizarea de cunoștințe literare și științifice din Sibiu”, care reproduce raportul citit de Dimitrie Sturdza în ședința pentru „Jubileul de 25 ani al Academiei române”. Se rezumă astfel ceea ce „Familia” va prezenta pe larg în următoarele sale numere: „Biblioteca Academiei numără aproape 41 000 volume, apoi o colecțiune de aproape 1 000 manuscripte, preste 20 000 documente încă nepublicate, o însemnată colecțiune de charte, stampe și portrete vechi, în fine o colecțiune de preste 3 000 monede: românesci, rusești, polone etc”¹³.

În ședința din 30 martie / 11 aprilie 1891, conform textului distribuit de „Familia” către opinia publică transilvăneană, se menționează că publicistul și omul politic Theodor Rosetti, ca mulțumire pentru alegerea cu doar câteva zile mai înainte ca membru de onoare al Academiei, oferă un dar prețios: „liturghia tipărită în limba slavonă la Târgoviște în anul 1507¹⁴(...) cea mai vechiă carte tipărită în țările românești”¹⁵, iar secretarul general Dimitrie Sturdza, declarând „colecțiunea numismatică a Academiei numeră acuma 4 200 bucăți”¹⁶, mai adaugă câteva donații, cu ocazia jubileului.

De altfel, Dimitrie Sturdza a mai avut de făcut o donație de suflet, primită cândva din partea prietenului Alexandru Hurmuzachi, și pe care doar Academia Română se arăta demnă de a o păstra:

„Păstrez de mulți ani în mâinile mele un odor prețios, o bucatică din coróna marelui erou al nostru, Ștefan Vodă cel Mare și cel Bun. Aceste remășițe sfinte mi-au fost mie dăruite de scumpul și neuitatul meu amic, membru al acestei Academii, Alesandru Hurmuzachi, care a asistat la

¹² „Familia”, Oradea, Anul XXVII, Nr. 12, 21 martie / 5 aprilie 1891, p. 137.

¹³ „Foaia ilustrată”, Sibiu, Anul I, Nr. 16, 21 aprilie / 3 mai 1891, p. 126.

¹⁴ Inițial, s-a considerat anul 1507 ca an de tipărire a acestui liturghier, după cum și Bianu menționează în planul său bibliografic („Analele Academiei Române. Desbateri”, București, seria II, nr. XVII, p. 108), dar s-a stabilit ulterior ca datare definitivă anul 1508, cf. I. Bianu și Nerva Hodoș, Bibliografia românească veche: 1508-1830, București, 1903, p. 1.

¹⁵ „Familia”, Oradea, Anul XXVII, Nr. 17, 28 aprilie / 10 mai 1891, p. 202.

¹⁶ Idem.

degroparea sfintelor morminte domnești dela Putna. Aceste remășițe sînt depuse într'o mică cutiuță de aur. Le-am păstrat ca niște mōște neprețuite pînă acum, dar cred că nime nu le pōte păstră pentru vecinicie mai sigur decăt Academia. Ve rog deci să primiți și să păstrați acest odor, ca o amintire a serbării nōstre de doueșeci și cinci ani¹⁷.

În numărul de la începutul lunii mai al revistei „Familia”, Iosif Vulcan va semna un articol intitulat „Dela București. Suvenirii și impresiuni dela jubileul Academiei Române”, intrigat de indiferența publicisticii bucureștene față de evenimentele academice, indiferență căreia îi pune în oglindă interesul pe care publicul pare să îl fi avut, totuși, chiar dacă neînștiințat – interes despre care însuși tânărul bibliotecar Ioan Bianu este indicat ca putând da seama:

„Și cu tōte că ȃiaristica nu ș-a făcut datoria, lumea bucureșceană a luat act de acēsta serbătōre. Dl Ioan Bianu, tinerul bibliotecar al Academiei, și totodată unul din scriitorii nōștri cei mai inteligenți, are probele cele mai necontestabile în privința asta. S'a luat adecă mēsuri, ca în sala adunării numai cu bilete să se pōtă intră. Biletele erau la dispoziția dlui Bianu. Dōră în tōtă vieța sa n'a primit atâte scrisori drăgălașe ca atunci, căci tōtă lumea elegantă voiă să-și capete bilete de intrare la serbarea unde Carmen Sylva avea să-și citēscă lucrarea cea mai nouă (...). A doua ȃi căutam curios prin ȃiarele bucureșcene vr'un raport despre acēsta serbare jubilară; dar nu găsii decăt mișcări electorale. A treia ȃi aflai ici colo cāte o notiță scurtă. Și abii la patru ȃile viniă să spună cāte unul, după «Monitorul Oficial», ce s'a petrecut¹⁸.

În miezul verii anului 1891, revista „Familia” a reprodus raportul jubiliar de activitate al Academiei Române, în care un capitol special este dedicat bibliotecii, de unde află cititorul transilvănean că instituția deținea la acel moment 40 436 volume, dintre care mai mult de trei sferturi prin donații „de cea mai mare însemnătate pentru studiile istoriei naționale”¹⁹, alcătuint colecțiile sale de cărți, manuscrise, documente, hărți, stampe, portrete și monede vechi românești, dovedind astfel importanța pe care comunitatea românească o acorda instituțiilor sale naționale:

¹⁷Idem, Anul XXVII, Nr. 19, 12/24 mai 1891, p. 225.

¹⁸Idem, Anul XXVII, Nr. 18, 5/17 mai 1891, p. 212-213.

¹⁹Idem, Anul XXVII, Nr. 28, 14/26 iulie 1891, p. 333.

„Însăși natura lucrărilor printre cari s'a înființat Academia Română cerea ca îndată, dela începutul activității sale, să-și formeze o bibliotecă pentru a înlesni atât activitatea propriilor sei membri cât și altor persoane studioase. Biblioteca Academiei s'a dezvoltat și a crescut în proporțiune cu creșterea și întinderea activității sale (...). Darurile și mai ales schimburile de publicațiuni cu alte Academii și societăți științifice se sue la 2 000 volume aprópe in fiecare an; iar legea dela 13 aprilie 1885, prin care se obligă tipografiile din țără a ne trimite câte 3 esemplare din tóte lucrările esecutate de ele, ne permite a formá o bibliotecă românescă completă”²⁰.

Ideea este reluată și în concluziile acestui amplu raport, precum și în revistele pentru românii transilvăneni, convinși că, pe lângă cele peste o sută de volume publicate de Academia Română de-a lungul primului ei sfert de veac de existență, colecțiile sale sunt dovada materială a activității intense pe care instituția a desfășurat-o în spațiul cultural și științific românesc:

„Peste 40 000 volume de cărți tipărite cari cuprind aprópe tótă literatura necesară pentru studiile istoriei naționale, cu o colecțiune de peste 900 volume manuscrise, cea mai mare parte românești; cu o colecțiune de peste 20 000 documente vechi românești din țără, aprópe tóte originale și nepublicate; cu o bogată colecțiune de portrete, stampe și charte geografice vechi, tóte de cea mai mare valóre pentru istoria noastră; in fine cu o bogată colecțiune numismatică românescă”²¹.

Pe final de an 1891, revista „Transilvania”, reproduce o „disertațiune” cu titlul „Academia Română”, citită de Zacharia Boiu în adunarea generală a Asociațiunei transilvane, de la Hațeg, din 4/16 august 1891, incluzând și un sugestiv rezumat privind Biblioteca Academiei: „Biblioteca ei numeră aprópe 41 000 volume, preste $\frac{3}{4}$ dăruite, $\frac{1}{4}$ procurate cu bani. În biblioteca Academiei vedemú contopite întregi biblioteci private de mií de volume, precum d.e. și bibliotecile compatrioților nostri A. Papiú Ilarianú și Nifonú Bălășescu”²².

Creșterea colecțiilor și diversificarea activităților de bibliotecă

²⁰*Ibidem*, p. 332.

²¹Idem, Anul XXVII, Nr. 29, 21 iulie / 2 august 1891, p. 345.

²²„Transilvania”, Brașov, Anul XXIV, Nr. 11, 15 noiembrie 1891, p. 333.

Colecțiile Bibliotecii Academiei au continuat să crească într-un ritm impresionant, în ultimul deceniu al secolului la XIX-lea, pe lângă inițierea sau intensificarea unor importante activități de bibliotecă – realizarea cataloagelor de colecții, schimbul de publicații, împrumutul de bibliotecă, planificarea bibliografiei naționale –, precum și discuții asupra amenajării unui spațiu locativ propice acestor activități.

În anul 1892, lucrările sesiunii generale a Academiei Române au loc tot în primăvară – precum și în anii următori –, iar revista „Familia” a ținut la curent opinia publică transilvăneană, în mod sistematic, cu activitățile și evoluția Academiei Române, inclusiv a bibliotecii sale.

Astfel, aflăm că informații despre istoria românilor, apărute în „Publicațiuni Hurmuzaki și cercetări istorice”²³, găsite inițial în cronicile vechi din biblioteca „San Marco” din Veneția, urmau să fie copiate și trimise Academiei. În numărul următor, sub titlul *Regele Carol în Academia Română* este relatată vizita Regelui în localul cel nou, unde a dăruit și o carte despre armele și portul românilor din secolul al XVII-lea. Regele: „vizită cu mult interes localul Academiei, oprindu-se câtva timp în sala unde se găsesc colecțiile de monede, de chrisóve și manuscrise”²⁴.

După citirea Raportul Comisiei bibliotecii, au fost consemnate câteva luări de cuvânt pe marginea acestuia. Vicepreședintele Academiei, Iacob Negruzzi, se arata nerăbdător de a ajunge cât mai curând la consultarea documentelor din manuscrisele lăsate Academiei de Alecsandri, iar Grigore Ștefănescu i-a răspuns că mai erau încă multe astfel de documente de prelucrat, fapt dificil cu personalul restrâns al bibliotecii, iar președintele Academiei susține acest punct de vedere, stabilind ca bugetul să prevadă posturi noi de lucrători în bibliotecă²⁵.

Pe final de an, și revista „Transilvania” menționează donații către Academia Română, din partea lui Ion Ghica, testamentul original al lui Nicolae Bălcescu, semnat la 1852, iar din partea regelui Carol I, un portret al lui Vasile Alecsandri²⁶.

²³ „Familia”, Oradea, Anul XXVIII, Nr. 10, 8/20 martie 1892, p. 117.

²⁴ Idem, Anul XXVIII, Nr. 11, 15/27 martie 1892, p. 128.

²⁵ *Ibidem*, p. 129.

²⁶ „Transilvania”, Brașov, Anul XXV, Nr. 12, 15 decembrie 1892, p. 404.

În anul 1893, aflăm mai întâi că, proaspăt numit membru titular al Academiei, arheologul Grigore Tocilescu, răspunde²⁷ raportului comisiei făcut de Nicolae Quintescu, punând în evidență o activitate importantă din Biblioteca Academiei Române despre care nu se mai pomenise în spațiul transilvănean, și anume realizarea cataloagelor colecțiilor academice. Pentru Grigore Tocilescu, observația necesității și utilității unor cataloage de bibliotecă era cu atât mai evidentă cu cât, după cum o susține public, studenții săi o reclamau. În acest sens, are chiar două propuneri – o adresă către guvern și o extindere de spațiu de depozitare –, pe ambele, președintele Academiei declară public că le susține.

Lista donațiilor pe anul în curs, ajunse la cunoștința publicului cititor transilvănean, includea fotografii în care este surprins Regelui Carol I în diferite contexte oficiale, o copie a unui act oficial semnat de Împărăteasa Maria Tereza, fragmente de papyrus²⁸, precum și manuscrise de istorie nouă orientală și alte scrieri valoroase, sau atlase geografice foarte rare deja, la acel moment²⁹.

Sunt prezentate noi contacte inter-instituționale în vederea schimbului de publicații, de această dată, o solicitare venită de la mănăstirea benedictină Montecassino, din Italia centrală, către care se hotărăște a se îndrepta toate publicațiile Academiei³⁰.

Pe finalul anului următor, 1894, revista „Transilvania” recunoaște public că, deși anunțase publicarea tomului XVI din „Analele Academiei Române”, „puținul spațiu, de care dispunem, nu ne permite, a da bogatei vieți literare și științifice, ce desvîltă înalta corporațiune erudită, și care se manifestă și în seria acésta, atențiunea cuvenită și dorită; și așa însemnă numai în general următoarele...”³¹ câteva fragmente, printre care și un rezumat al noilor achiziții în bibliotecă: „Biblioteca Academiei, deschisă în modul cel mai liberal folosinței publice, a crescut în anul 1893 cu 2 125 cărți tipărite, 131 manuscrise, 903 documente, 272 ȕiare, 45 foii volante, 7 charte, 6 atlasuri, 81 stampe, 1 portret și 1 album”³².

Despre evoluția Academiei și a colecțiilor – adică a bibliotecii – în anul 1894, se citeau informații de interes în revistele „Transilvania” și „Familia”.

²⁷ „Familia”, Oradea, Anul XXIX, Nr. 11, 14/26 martie 1893, p. 130.

²⁸ Idem, Anul XXIX, Nr. 12, 21 martie / 2 aprilie 1893, p. 141-142.

²⁹ Idem, Anul XXIX, Nr. 19, 9/21 mai 1893, p. 226.

³⁰ Idem, Anul XXIX, Nr. 13, 28 martie / 9 aprilie 1893, p. 153.

³¹ „Transilvania”, Brașov, Anul XXVII, Nr. 12, 15 decembrie 1894, p. 380.

³² *Ibidem*, p. 153.

Sunt amintite și lucrările făcute pentru organizarea și buna lor întrebuințare și conservare, iar în raportul rostit și semnat de Dimitrie Sturdza, sunt detaliate donațiile făcute către Academie – multe din partea membrilor săi –, așa încât să urmeze concluzia unei necesare măririi a localului Academiei:

„Prin donațiuni generoase de acest fel, biblioteca Academiei a crescut și crește în mod neașteptat, din care cauză actualul local a devenit cu totul neîncăpător, încât o parte din bibliotecă a trebuit să fie depusă în magazine. Delegațiunea, conform deciziunii luate de d-văstre la 1 Martie anul trecut, a intervenit pe lângă ministeriul instrucțiunii publice, cerându sumele necesare pentru mărirea localului, impusă de creșterea colecțiilor, până când vom fi fericiți a vedea construit localul definitiv”³³.

Un amplu spațiu publicistic oferă Zaharia Boiu, membru corespondent al Academiei, în revista „Transilvania”, pe atunci director al Bibliotecii, într-un articol în care prezintă, pe larg, raportul „Comisiunii Bibliotecii” pe anul de activitate 1892/1893, unde citim despre cum au crescut colecțiile bibliotecii în anul precedent:

„1. S’au cumpărat 492 volume și broșuri tipărite, 11 volume manuscrite, 12 volume țiare vechi, 98 foi volante, 58 charte geografice, 5 atlase, 5 albumuri, 249 documente și 21 stampe. 2. Dela instituțiile de cultură dinlăuntru și dinafară s’au priimit 616 volume și broșuri. 3. Dela tipografiile din țară au intrat 948 volume și broșuri și 231 țiare. 4. Cu deosebire înse a sporit biblioteca prin darurile, și i s’au făcut și i se fac continuu, cari în periodul acesta au atins cifra de 3 536 volume și broșuri, 103 manuscrite, 78 țiare, 4 foi volante, 3 charte geografice, 1 atlas, 1 album, 4 portrete și 16 stampe”³⁴.

Zaharia Boiu menționează³⁵ cu această ocazie, pentru românii de dincolo de Carpați, nume ilustre de donatori și foști proprietari, printre care nu puțini chiar originari de dincolo de Carpați. S-au primit cărți și manuscrite din biblioteca Episcopului Melchisedec, din biblioteca lui Gheorghe Lazăr sau a lui

³³ „Transilvania”, Brașov, Anul XXVII, Nr. 4, 15 aprilie 1894, p. 109-110; cu grafie un pic diferită, „Familia”, Oradea, Anul XXX, Nr. 12, 20 martie / 1 aprilie 1894, p. 142.

³⁴ *Idem*, Anul XXVII, Nr. 6, 15 iunie 1894, p. 176-177.

³⁵ *Ibidem*, p. 177.

George Barițiu, dar și alte cărți, manuscrise, documente și alte lucruri însemnate, de la Regele Carol I, Titu Maiorescu, Episcopul Ghenadie al Râmnicului, Dimitrie Sturdza, Radu Rosetti, G.M. Tătărescu, Ion Brătianu, Ilarion Pușcariu și mulți alții.

Este momentul când și Apusul românesc află programul de funcționare al bibliotecii, între orele 8 și 18, întrucât „sala de lectură e cercetată și de și de câte 20-25 cetitori. Din toate acestea este evident, că biblioteca Academiei române înainteză în proporțiune dréptă cu înalta instituțiune a sciinței, ce o a întemeiatu”³⁶.

Revista „Familia” a redat o importantă discuție profesională surprinsă în ședința din 21 martie / 2 aprilie 1894, implicându-l direct pe „bibliotecarul Academiei”. Se pornește de la o propunere prezentată de Bogdan Petriceicu Hasdeu, în legătură cu realizarea unor bibliografii românești la diverse niveluri:

„Fiind o necesitate simțită de o bibliografie științifică asupra României din toate punctele de vedere, subscrișii propun, ca bibliotecarul Academiei și încă alți doi membrii corespondenți, reprezentând astfel cele trei secțiuni ale Academiei, să fie însărcinați cu executarea unei asemenea lucrări prevădându-se tot odată în acest scop în bugetul Academiei o sumă pentru tipărirea treptată și o sumă de remunerațiune pentru redactori, în proporțiune de 100 lei pentru o colă de tipar. Subscriși: Hașdeu, Quintescu, N. Ionescu, Ollanescu, I. Vulcan, Haret și dr. Brândza”³⁷.

La această propunere, răspund Grigore Ștefănescu și Dimitrie Sturdza, fără a se cunoaște rezoluția dată de comisia bibliotecii la acel moment, în legătură cu o bibliografie generală a României, pentru care, anul următor, bibliotecarul Ioan Bianu va alcătui și va propune spre aprobare planul³⁸ bibliografiei naționale:

„Dl Gr. Stefanescu ȝice că realisarea propunerii acesteia ar amână peste prea mulți ani publicarea bibliografiei române, de care se simte grabnică necesitate (...). Dl D.A. Sturdza se uneșce cu propunerea dlui Hasdeu, dar crede că ar fi mai bine să fie emendată așa că bibliotecarul Academiei să fie

³⁶ *Ibidem*.

³⁷ „Familia”, Oradea, Anul XXX, Nr. 14, 3/15 aprilie 1894, p. 165.

³⁸ „Analele Academiei Române. Desbateri”, București, seria II, nr. XVII (1894-1895), p. 107-111.

însărcinat cu organizarea, întocmirea și tipărirea bibliografiei române, căci el are la îndemână atât cataloagele cât și biblioteca”³⁹.

Și Iosif Vulcan aduce în discuție în revista sa, „Familia”, problema dotării „supremului areopag literar și științific” cu un local potrivit, întrucât actualul devenise neîncăpător, ca urmare a grabnicei creșteri a colecțiilor, „asta probază că instituțiunea noastră se înalță din ce în ce mai mult în considerațiunea, încrederea și stima opiniei publice”⁴⁰.

Ca noutate în spațiul transilvănean, citim, tot în revista „Familia”, despre activitatea de împrumut de bibliotecă, fără să se menționeze propunerile care au fost oferite comisiei, dar care sunt, desigur, consemnate și disponibile românilor din Regat, în „Analele Academiei Române. Desbateri”, publicate la București, în 1894, în tomul cu numărul XVII⁴¹.

Donațiile anului sunt detaliat prezentate în mai multe numere ale revistei, donatorii fiind, printre alții, Regele Carol I, mitropolitul Iosif Naniescu, Constatin Istrati, Grigore Ștefănescu, generalul Fălcoianu și scriitorul venețian Giuseppe Marino Urbani de Gheltof⁴².

Noul spațiu locativ al impresionantelor colecții

În raportul din anul 1895, secretarul general al Academiei, Dimitrie Sturza, menționează despre Bibliotecă, din nou, marea strâmtoare a spațiului destinat colecțiilor, evidențiază și lipsa de răspuns a autorităților Statului la cererea trimisă de aproape un an:

„Biblioteca Academiei și-a urmat dezvoltarea obicnuită și crește din an în an atât de considerabil, încât am ajuns într’o mare strâmtoare de local. Ea aduce servicii tot mai însemnate studiilor literare și științifice. Aceste servicii ar fi încă mai însemnate, dacă nu am fi fost siliți, din cauza acestei strâmtoări, a scóte din serviciu și a închide în lădi, aședate în magazine, părți întregi din biblioteca regulată și catalogată, pre cum și multe din publicațiunile noue. Lucrul este foarte întristător, dar nu a stat în puterea delegațiunei dvóstre, nici

³⁹ „Familia”, Oradea, Anul XXX, Nr. 14, 3/15 aprilie 1894, p. 165.

⁴⁰ Idem, Anul XXX, Nr. 15, 10/22 aprilie 1894, p. 179.

⁴¹ *Ibidem*.

⁴² Idem, Anul XXX, Nr. 14, 3/15 aprilie 1894, p. 166; Nr. 15, 10/22 aprilie 1894, p. 179; Nr. 16, 17/29 aprilie 1894, p. 189; Nr. 47, 20 noiembrie / 2 decembrie 1894, p. 562; Nr. 48, 27 noiembrie / 9 decembrie 1894, p. 575; Nr. 50, 11/23 decembrie 1894, p. 599.

chiar în puterea Academiei, de a-l îndrepta. Precum ve este cunoscut, delegațiunea a adresat dlui ministru al cultelor și al instrucțiunii publice o cerere la 11 martie 1894. Acastă cerere a ramas până acum fără răspuns. Cu strâmtorarea bibliotecii inse a crescut și grija pericolelor, ce ar pute amenință prețioasele și neînlocuibilele nostre colecțiuni în cas de incendiu, mai ales că localul nostru nu sta izolat de alte case particulare⁴³.

Subiectul este, desigur, subliniat și cu ocazia citirii raportului comisiei bibliotecii, ocazie cu care juristul Ion Kalinderu, proaspăt vicepreședinte al Academiei, și Grigore Tocilescu, viitor vicepreședinte, susținuți de veșnicul secretar general Dimitrie Sturdza, împreună, constată lipsa spațiului și hotărăsc să formuleze, către guvernanți, cererea de dobândire a necesarului financiar pentru amenajarea spațiilor disponibile, precum și de dobândire a terenului care să îmbunătățească situația locativă a Academiei:

„S’a cetit raportul comisiunii bibliotecii pentru anul 1894. In discuțiunea ce a urmat, au luat parte dnii I. Kalinderu, D.A. Sturdza și Gr. G. Tocilescu. Toți au constatat lipsa de local pentru biblioteca și manuscriptele prețioase ale Academiei. In sfârșit s’a decis: să se facă o nouă rugare guvernului ca să pună la dispozițiune suma cerută pentru mărirea localului; totodată să se facă guvernului rugarea, ca în virtutea legii din 1879 să facă legea prevădută acolo spre a se dăruia Academiei terenul cumpărat spre acest scop de dl ministru Teodor Rosetti la anul 1890⁴⁴.

Cu toată lipsa de spațiu, s-au primit în continuare donații. De la Vasile Mangra, viitorul mitropolit al Transilvaniei, se primesc manuscrise de secol XVIII, iar de la frații Șaraga, binecunoscuții librari ieșeni, inedite documente de trecere în Basarabia a cărților românești⁴⁵.

Anul 1896 începe, pentru Biblioteca Academiei Române, cu optimismul unei speranțe împlinite, raportată de Dimitrie Sturdza încă din prima ședință a sesiunii generale a Academiei, când, la secțiunea „Biblioteca”, anunță că va fi înlăturată în curând strâmtorarea localului, pentru timp mai îndelungat:

⁴³Idem, Anul XXXI, Nr. 10, 5/17 martie 1895, p. 118.

⁴⁴ Idem, Anul XXXI, Nr. 11, 12/24 martie 1895, p. 130.

⁴⁵ Idem, Anul XXXI, Nr. 13, 26 martie / 7 aprilie 1895, p. 154-155.

„Colecțiunile Academiei au continuat a se îmbogăți și a aduce cele mai mari foloase studiilor științifice, și mai ales celor privitoare la istoria națională. Strîmtórea localului, care de câțiva ani este o impedecare pentru buna instalare și păstrare a acestor colecțiuni, precum și pentru înlesnirea folosirii lor, va fi în curînd înlăturată pentru timp mai îndelungat. Statul va da pentru acest scop Academiei un nou și însemnat ajutor”⁴⁶.

Din stenograma uneia dintre ședințele următoare, publicul transilvănean află și detaliile înlăturării strîmtóării localului, tot în revista „Familia”, cu evidențierea sumei care se ridică la două sute două zeci de mii de lei:

„Transformarea localului Academiei. În ședința de la 20 februarie (9 martie) s’a primit înștiințarea, că consiliul de miniștri a autorizat pe dl ministru al cultelor și instrucțiunii publice să cheltuésca suma de lei 220 000 pentru a transforma localul actual al Academiei și a face o construcțiune nouă apărută de pericolul focului pentru colecțiunile fórte importante ale Academiei”⁴⁷.

Dintre donații, reținem, pe anul 1896, lucrarea „Исторія Бессарабиі съ Аревнѣйшихъ времянь”, în patru volume, publicată de Alecei Nakko, între anii 1873 și 1876, la Odesa, o istorie a Basarabiei, în limba rusă, din timpurile cele mai vechi, cu o concluzie tendențioasă, în care se contestă latinitatea românilor – și o reținem mai ales pentru că, după vreo sută de ani, lucrarea nu a mai putut fi regăsită printre colecțiile bibliotecii⁴⁸, așa încât, în „Bibliografia Românească Modernă”, descrierea ei bibliografică să fie făcută doar pe baza unor citări din presa vremii⁴⁹.

La încheierea sesiunii generale din 1896, era menționată aceeași componență pentru „Comisiunea permanentă a bibliotecii. Membri: Dl N. Quintescu, secretar al secțiunii literare. Dl V. Maniu, secretar al secțiunii istorice. Dl Gr. Ștefanescu, secretar al secțiunii științifice. II. Membru conservator al colecțiunii numismatice: Dl D. A. Sturza”, unde se află mențiuni

⁴⁶Idem, Anul XXXII, Nr. 8, 25 februarie / 8 martie 1896, p. 94.

⁴⁷ Idem, Anul XXXII, Nr. 10, 10/22 martie 1896, p. 118.

⁴⁸ Lucian Predescu, *Enciclopedia României*, București, Editura Cugetarea, 1999, p. 583.

⁴⁹*Bibliografia românească modernă*, vol. III, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1989, p. 527.

cu referire la numirea unui curator al impresionantei colecții numismatice, care, în proporție covârșitoare, se datora exact noului său curator⁵⁰.

În anul 1897, în Transilvania, revista „Familia” este „unica foaie, care ne ține în curent cu lucrările Academiei Române”, iar acestea le aflăm dintr-un număr de vară al revistei „Transilvania”, din „Raportul despre producțiunea literară română în Transilvania (1 Iulie 1896 până 1 Iulie 1897)”, unde este descrisă o penurie culturală:

„Secetă se simte nu numai în ce privesce producțiunea de opere speciale de această materie, ci și în presa noastră periodică, care cândva a contribuit atât de mult la înaintarea literaturii noastre frumoase și la lățirea și studiarea istoriei noastre naționale, dar în timpul mai nou în mare parte a încetat a da acestor importante ramuri ale literaturii noastre atențiunea, ce li-se cuvine”⁵¹.

Într-adevăr, cititorul transilvănean va găsi, în revista „Familia”, precum și în anii de mai înainte, mulțime de informații referitoare la Academia Română și colecțiile sale. Mai întâi, se confirmă faptul că Academia este pe deplin proprietara spațiului pe care îl locuiește:

„Localul în care se află astăzi Academia este astăzi deplina ei proprietate, ceea ce este meritul dlor Teodor Rosetti și Petru Poni. Cel dintâiu, ca ministru de culte, a cumpărat casa; iar al doile, asemenea ca ministru de culte, a pus la dispoziția Academiei și suma de 220 000 lei pentru dezvoltarea localului. Academia va avea până la toamna viitoare o nouă sală de ședințe și alta de lectură și alte încăperi”⁵².

Dacă așteptările în ceea ce privește spațiul locativ au fost împlinite, deloc la fel se poate spune despre obligațiile de trimitere a exemplarelor legale, pe care tipografiile le au, fără să și le onoreze, față de Academia Română:

„S’a cetit raportul comisiunii pentru biblioteca Academiei, prin care se constată sporul enorm, atât al cărților tipărite, cât și al manuscriptelor. Totodată

⁵⁰ „Familia”, Oradea, Anul XXXII, Nr. 15, 14/26 aprilie 1896, p. 179.

⁵¹ „Transilvania”, Brașov, Anul XXX, Nr. 7, august/septembrie 1897, p. 108.

⁵² „Familia”, Oradea, Anul XXXIII, Nr. 11, 16/28 martie 1897, p. 131.

comisiunea accentuează, că tipografii și librării din România nu-și cam fac datoria trimițând esemplare obligate prin lege pentru biblioteca Academiei”⁵³.

Donățiile și donatorii, însă, sunt din plin, oferind subiecte de revistă pentru mai multe numere, unde citim despre documente de la Ministerul Afacerilor Străine, de la folcloristul Simion Florea Marian și de la arhimandritul Varahil Lateș, sau instantanee realizate de fotograful Spirescu⁵⁴. S-au mai primit documente de la istoricul Alexandru Papadopol-Calimah, fost vicepreședinte al Academiei, și documente aparținând lui Nicolae Bălcescu, din perioada Revoluției de la 1848⁵⁵.

Nașterea bibliografiei naționale și priviri optimiste spre secolul al XX-lea

Epopoea noului local al Academiei se încheie triumfător în 1898, anul în care revista „Transilvania” continuă să reproducă texte publicate de Iosif Vulcan în revista „Familia”, informații de interes și pentru brașoveni, precum pentru orădeni:

„Sesiunea generală a Academiei române în estan a fost inaugurată la 3/15 Martie în noul ei local. Despre lucrările acestei sesiuni, precum și despre activitatea Academiei în anul trecut, dăm următoarele detaluri, luate din corespondențele publicate de dl Iosif Vulcan în «Familia» - unicul organ, care dă un raport original și complet despre lucrările acestei înalte instituțiuni culturale”⁵⁶.

Despre noul sediu, sub titlu, „Noul local”, se amintește nu doar că și noul ministru al cultelor și instrucțiunii publice, Spiru Haret, continuă față de Academie, politica de susținere promovată de precedentii, Theodor Rosetti și Petru Poni, dar se confirmă și că sala nouă pentru auditori este de o deosebită frumusețe, cu o masă de prezidiu, alături de care se află masa secretarului general și a bibliotecarului – ca nouă dovadă a importanței pe care instituția o acordă bibliotecii sale:

⁵³ Idem, Anul XXXIII, Nr. 13, 30 martie / 11 aprilie 1897, p. 155.

⁵⁴ Idem, Anul XXXIII, Nr. 12, 28 martie / 4 aprilie 1897, p. 143.

⁵⁵ Idem, Anul XXXIII, Nr. 15, 13/25 aprilie 1897, p. 178.

⁵⁶ „Transilvania”, Brașov, Anul XXXI, Nr. 4, mai 1898, p. 92.

„Academia și-a ținut de astădată adunarea generală în noul seu local. Dl Spiru Haret, ministrul cultelor și al instrucțiunii publice, a continuat pe calea arătată de predecesorii săi, dnii Th. Rosetti și Petru Poni, dând Academiei ajutorul necesar pentru terminarea instalațiunii sale. S'a îndeplinit astfel vechia dorință a Academiei de a avé un local potrivit cu trebuințele acestei instituțiuni, un local îndestulător pentru ținerea întrunirilor sale și pentru buna păstrare, organizare și întrebuințarea prețioaselor sale colecțiuni. Academia are o splendidă sală, care poate să cuprindă un număr mai mare de auditor, iar ceea ce privesce însaș sala, este de o frumusețe surprinđătoare. Înaltă și destul de spațioasă, se luminează deasupra prin acoperiș de sticlă și e împrejmuită de nisce stâlpi, cari despart galeriile de sală. Iar în frunte, într'un semicerc, se ridică masa presidială, înaintea căreia mai jos stă masa secretarului general și a bibliotecarului, lângă care de ambele părți se întind, în formă de semicerc, cele doué mese lungi ale membrilor”⁵⁷.

Biblioteca și sporirea colecției a menținut în permanență atenția revistelor transilvănene:

„Ca și în anii precedenți, tot astfel și în decursul anului trecut biblioteca Academiei a continuat a-și mări și a-și îmbogăți colecțiunile. Raportul comisiei permanente, în sarcina căreia este supraveghierea bibliotecii, dă sciri amănunțite despre progresele făcute în această privință și despre lucrările executate pentru organizarea și buna întrebuințare a colecțiunilor bibliotecii”⁵⁸.

Sunt menționate, desigur, donații, respectiv bustul de bronz al lui Ioan Brătianu, manuscrise de la arhivele Ministerului Afacerilor Străine din Franța sau un bogat material de folos studiilor istorice, din partea lui Dimitrie Sturdza, alcătuit din: „a) 381 documente istorice, românești din anii 1495-1852; b) 23 volume manuscrite românești; c) cinci cărți tipărite și rare; d) unsprezece vechi charte geografice; e) 84 stampe, portrete represintând persoane sau vederi interesante pentru istoria Românilor”⁵⁹.

Pe final de an 1898, ajunge în presa transilvăneană știrea că, în ultima ședință publică anuală a Academiei Române, s-au primit de la Nicolae Iorga,

⁵⁷ „Transilvania”, Brașov, Anul XXXI, Nr. 4, mai 1898, p. 93; cu mici și neînsemnate diferențe, „Familia”, Oradea, Anul XXXIV, Nr. 10, 8/20 martie 1898, p. 118-119.

⁵⁸ *Ibidem*.

⁵⁹ „Familia”, Oradea, Anul XXXIV, Nr. 11, 15/27 martie 1898, p. 130.

„Interesante documente istorice”⁶⁰, constând în corespondențe relative la doi domni munteni, Petru Șchipul și Mihai Viteazul, găsite de istoricul român la Veneția, ocazie cu care se va stabili documentat că Petru Șchipul „nu cunoșcea aproape de loc limba română”, în timp ce Mihai Viteazul „cunoaște limba și o scrie minunat”. Marele istoric mai observă, tot bine justificat prin aceste documente, că „pe atunci țara românească avea serviciul oficial foarte bine organizat”, și, desigur, memoriul asupra acestor documente „a fost primit a se publica în anele Academiei Române”.

Primele știri bibliografice cu antetul „Biblioteca Academiei Române” sunt menționate pentru transilvăneni, încă de la începerea alcătuirii acestor instrumente culturale de importanță națională, realizate sub îndrumarea lui Ioan Bianu, atât prima faciculă din „Bibliografia românească veche”, cât și a doua fasciculă din „Catalogul manuscriselor românești”, din bibliografiile care încep să fie publicate spre finalul secolului al XIX-lea. Prima faciculă din „Bibliografia românească veche”, publicată de Ioan Bianu, membru corespondent și bibliotecar al Academiei Române, și Nerva Hodoș, bibliotecar-ajutor al Academiei Române, cuprinde „reproducțiuni din anii 1508-1588, cu niște facsimile escelent executate. Ne bucurăm că și în literatura română s’au putut pune la cale o astfel de publicațiune, care ar face onoare ori cărei literaturi. Prețul 10 lei”⁶¹. Cât despre „Catalogul manuscriselor românești”, întocmit de Ioan Bianu, aflăm că „are menirea să facă un mare serviciu istoricilor noștri, destăinuindu-le comoarele ascunse în bogata colecțiune de manuscrise a Academiei noastre, Prețul 1 leu 30 bani”⁶². Menționarea prețului acestor fascicule îndemna, desigur, la achiziționarea lor și în spațiul intelectual transilvănean.

O ultimă știre despre Biblioteca Academiei Române publicată de revista „Familia” în anul 1898, privește sălile de lectură. În cadrul rubricii „Ce e nou?”, cu titlul „Biblioteca Academiei Române”, se distinge bogata și tematic diversificata colecție de referințe disponibilă în rafturile sălii de lectură, cuprinzând „vre-o 700 publicațiuni cu peste 1 600 de volume și este împărțită în următoarele secțiuni: filologie clasică, filologie romanică, filologie românească, istoria românilor, publicațiunile Academiei, istoria universală, geografie-enciclopedie, germanice-slavice, arico-orientală, bibliografie, periodice

⁶⁰Idem, Nr. 48, 29 noiembrie / 11 decembrie 1898, p. 575.

⁶¹Idem, Nr. 12, 22 martie / 3 aprilie 1898, p. 143.

⁶²Idem, Nr. 41, 11/23 octombrie 1898, p. 489.

(romanice), diverse (bibliografie specială și cataloage anticarie) și juridice”, fiind vorba despre acea sală de lectură cu treizeci și două de locuri pentru cercetători, citim și despre buletine tipizate de cerere la sală a materialelor de cercetat, ceea ce pot face, însă, doar cei care posedă o „carte de admitere”, precum aflăm și programul de funcționare al sălii de lectură⁶³.

Revista „Transilvania” va continua, în 1899, știrile în legătură cu activitatea Academiei Române, deodată cu revista „Familia”, de unde preia informațiile, anunțând deschiderea lucrărilor sesiunii generale și promițând că vor fi oferite detalii imediat după închiderea sesiunii⁶⁴.

În numărul următor, publicând raportul anual, menționează că „Lucrările bibliografice, cu cari este însărcinat bibliotecarul Academiei, dl I. Bianu, au continuat a se întocmi și publica cu toată îngrijirea necesară”, cu regretul că „Despre ședințele de peste an ne lipsesc alte date mai amenunțite, ceea-ce regretăm cu atât mai mult, pentru ca chiar aceste ne-ar pute arăta mai evident intensitatea și valoarea lucrărilor Academiei”⁶⁵, dar știrile despre Academia Română continuă cu un istoric al sălii de lectură a Bibliotecii Academiei:

„Vechea sală de lectură a bibliotecii Academiei devenise de mai mulți ani cu totul neîncăpătoare și astfel, încă de când ea a intrat în posesiunea caselor Zaleski, se desemnase sala lor cea mare pentru a servi la întrebuințarea de cătră publicul cetitor a cărților tipărite. Lucrările de instalare fiind terminate în cursul verii, noua sală a fost deschisă în Novembre și funcționează în mod satisfăcător (...), Comisiunea bibliotecii a presintat un raport despre starea bibliotecii, constatând frumosul spor al acesteia, precum și posibilitatea d'a pune la dispoziția doritorilor cărțile și manuscriptele, de cari dispune Academia”⁶⁶.

În „Gazeta Transilvaniei”, brașovenii citeseră deja un extras din raportul secretarului general asupra lucrărilor Academiei Române pe anul de activitate 1898/1899, unde avem ocazia să observăm că Academia Română fusese în negocieri cu Direcțiunea Poștelor, reușind să obțină acum gratuitate pentru

⁶³Idem, Nr. 48, 29 noiembrie / 11 decembrie 1898, p. 575.

⁶⁴„Transilvania”, Brașov, Anul XXXII, Nr. 3, martie 1899, p. 109.

⁶⁵Idem, Anul XXXII, Nr. 4/5, aprilie/mai 1899, p. 167; „Familia”, Oradea, Anul XXXV, Nr. 12, 21 martie / 21 aprilie 1899, p. 142.

⁶⁶*Ibidem*.

distribuirea corespondenței și publicațiilor Academiei – gratuitate care se păstrează și astăzi⁶⁷.

Revista „Transilvania”, în continuare, în paralel cu revista „Familia”, urmează să ofere detalii despre îmbogățirea colecțiilor, prin donații din partea regelui și a reginei, de la d-ra Felicia Racoviță, de la un tânăr învățat rus Jacimirsky, sau de la episcopul Ghenadie al Râmnicului⁶⁸. Acestor donații le face un rezumat „Gazeta Transilvaniei” în paginile sale, menționând și vestea bună despre noua sală de lectură, cu materialele de referință de care se pot servi singuri, până la treizeci și doi de cititori aflați deodată în sală⁶⁹.

Ceea ce va adăuga revista „Familia”, pe lângă desele referi la premiile Academiei, într-unul dintre numele următoare, este paragraful cu titlul „Bibliografia Românească veche”, referindu-se la cea de a doua fasciculă a bibliografiei, după aceea apărută și anunțată anul anterior, acum spicuind câteva dintre lucrările descrise în importantul repertoriu bibliografic:

„Din această importantă publicațiune, făcută din însărcinarea Academiei Române, de dnii Ioan Bianu, membru corespondent și bibliotecar, și Nerva Hodoș bibliotecar-ajutor, a apărut fascicula a 2-a. Din lucrările indicate relevăm următoarele: Evangheliar slavonesc tipărit de diaconul Coresi și Mănăilă la 1583; Liturghier slavonesc, tipărit de Șerban, fiul diaconului Coresi, la Brașov în 1588; Catechism calvinesc, tipărit la Belgrad (Alba-Iulia) în Ardeal la 1640; pravila tipărită la Govora în 1640; Evanghelia cu învățătură, tipărită la Belgrad Alba-Iulia în 1641; Carte de învățătură tipărită la Iași în 1643; Evanghelia învățătoare, tipărită la mănăstirea Deal în 1644; Respusurile mitropolitului Varlaam la Catechismul calvinesc, din 1645 - din cartea aceasta nu se cunoaște nici un exemplar, o copie de pe dânsa se află în posesiunea În. Pr. SSale mitropolitului Victor Mihályi în Blaș; pravile împărătești, Iași, 1646; Catechism calvinesc, cu litere latine, Belgrad (Alba-Iulia) 1648, tradus din limba latină și maghiară de Ștefan Fogarași; Noul testament, Belgrad (Alba-Iulia) 1648; Diplome date de principii Transilvaniei preoților românești, tipărite din porunca lui George Rákóczy, în Belgrad (Alba-Iulia) la 1653-59; Catechism calvinesc tipărit la Belgrad în 1656. Publicațiunea, cu multe facsimile, e tipărită frumos”⁷⁰.

⁶⁷ „Gazeta Transilvaniei”, Brașov, Anul LXII, Nr. 66, 24 martie / 5 aprilie 1899, p. 3.

⁶⁸ „Transilvania”, Brașov, Anul XXXII, Nr. 4/5, aprilie/mai 1899, p. 169; „Familia”, Oradea, Anul XXXV, Nr. 12, 21 martie / 21 aprilie 1899, p. 142.

⁶⁹ „Gazeta Transilvaniei”, Brașov, Anul LXII, Nr. 67, 25 martie / 6 aprilie 1899, p. 3.

⁷⁰ „Familia”, Oradea, Anul XXXV, Nr. 17, 25 aprilie / 7 mai 1899, p. 202.

Pentru anul 1900, tandemul revistelor „Transilvania” și „Familia” continuă, de data aceasta, textul fiind preluat din „Familia”, cu adăugarea unui comentariu introductiv în care se subliniază că revista brașoveană a oferit informații despre Academia Română „un lung șir de ani” și că o va face în continuare, mai ales pentru că instituția aceasta adună „toți fiii națiunii noastre, fără deosebire de hotare politice”, insistând pe interesul particular pe care îl are sesiunea generală din anul 1900, printr-un „caracter particular transilvănean” al ambelor ședințe ale sesiunii, prin recepțiunea solemnă a P.S. Episcop al Caransebeșului, Nicolae/Neagoe Popea, și prin subiectul discursurilor de recepțiune, atât al acestuia, cât și al celui alt membru nou, Constantin Erbiceanu, „încât cel dintâiu s’a ocupat cu viața Mitropolitului Andreiu Bar. de Șaguna, iar al doilea cu biografia binemeritatului călugăr Naum Râmnicenul, tot Transilvănean de origine”⁷¹.

Se adaugă acestui comentariu introductiv încă alte motive de mândrie românească, în persoanele distinșilor domni Pușcariu și Coșbuc, dar și în tematica propusă de Academie pentru unul dintre premii, cu trimitere explicită asupra românilor transilvăneni: „Academia a dat o nouă dovadă a bunăvoinței ce ni-o păstrează, și cu ocaziunea stabilirei premiilor de concurs, alegând pentru un mare premiu subiectul: «Istoria Românilor din Transilvania dela începutul sec. XVIII»”⁷².

Printre dăruitorii ultimului an al secolului al XIX-lea, pe lângă reamintirea donatorilor anului trecut, „dna Alexandrina Ion Ghica, N. D. Fouton, părintele V. Mangra, C. Erbicean, colon. A. Budiștean, G. Carmalleu, T. Tanovicean, O. Slăvescu, M. Morțun și D. A. Sturdza”⁷³, îi găsim și pe Emile André Lecomte du Noüy, V.A. Urechia, Andrei Ghidiu, Ștefan Fălcoianu, Vincențiu Babeș, Gavriil Musicescu⁷⁴.

Dacă revistele „Transilvania” și „Familia”, în luna aprilie a anului 1900, informau că „prima ședință solemnă s’a ținut Luni la 13/26 Martie pentru discursul de recepțiune al Pr. S. Sale Părintelui Nicolae Popea, episcopul

⁷¹ „Transilvania”, Brașov, Anul XXXIII, Nr. 4, aprilie 1900, p. 73-74.

⁷² *Ibidem*.

⁷³ *Ibidem*, p. 76.

⁷⁴ *Ibidem*, p. 77-78.

Caransebeșului, ales membru activ în sesiunea generală din anul trecut⁷⁵, în luna următoare, revista „Familia” semnala chiar broșura discursului de recepție, adăugând cu această ocazie și lista membrilor academicieni care au susținut astfel de discursuri, cu atât mai mult cu cât a fost motiv de subliniere a prezenței transilvănene, șapte din vreo douăzeci – Alexandru Papiu Ilarian, Pavel Vasici-Ungureanu, Nicolae Teclu, Atanasie Marian Marienescu, Florian Porcius, Iosif Vulcan, Victor Babeș – academicieni recepționați cu discurs⁷⁶.

Concluzii asupra imaginii transilvănene de secol XIX, a Bibliotecii Academiei Române

Desigur, nu întâmplător, lângă masa prezidiului din noua și impresionanta sală pentru auditoriu a Academiei Române, se afla masa secretarului general și a bibliotecarului, precum nu fără o deosebită recunoaștere a meritelor inițiatorilor și a artizanilor acestui înalt for de știință și cultură, la Expoziția Universală de la Paris, din anul 1900, „Academia Română a expus o serie de 110 volume din publicațiile sale”, cu care se puteau mândri ca popor, nu doar românii din Regat, ci și românii transilvăneni, care au reușit să își construiască acea legătură puternic românească, intenționată de „Societatea literară”, la anul 1866, de când au beneficiat constant de informații de actualitate, menționate în presa care li se adresa direct⁷⁷.

Politica instituțională a Academiei Române și politica de bibliotecă s-au îmbinat armonios pe final de secol XIX, reușindu-se întocmirea unor colecții impresionante pentru acel moment, precum și obținerea aceluși necesar spațiu pentru adăpostirea lor în siguranță și, mai ales, pentru punerea lor în circuitul informațional, atât din interiorul, cât și din exteriorul granițelor românești – după cum am aflat aici că și presa pentru românii transilvăneni a dat mărturie cu prisosință.

Maria BUTURUGĂ
Biblioteca Academiei Române

⁷⁵ „Transilvania”, Brașov, Anul XXXIII, Nr. 4, aprilie 1900, p. 78; „Familia”, Oradea, Anul XXXVI, Nr. 12 din 19 martie / 1 aprilie 1900, p. 138.

⁷⁶ „Familia”, Oradea, Anul XXXVI, Nr. 14, 2/15 aprilie 1900, p. 166.

⁷⁷ Idem, Anul XXXVI, Nr. 20, 14/27 mai 1900, p. 237, „Transilvania”, Brașov, Anul XXXI, Nr. 4, mai 1898, p. 93; cu mici și neînsemnate diferențe, „Familia”, Oradea, Anul XXXIV, Nr. 10, 8/20 martie 1898, p. 118.